

PREXILLA

Ta' GIUSEPPINA ATTARD MONTALTO

L-aħbar tál-mewt ta' Prexilla griet mar-raħal kollu bħal leħħa ta' berqa. In-nies kollha ġew jarawha; id-dar tagħha mtliet bin-nies, iduru u jħarsu, jiflu u jmissu qishom dahl u f'xi mużew. Dik id-dar kienu jafuha, mhux l-ewwel darba li dahl. Kienet tgħix weħidha għal tant u tant snin. U tassew hassewhom stramb li Prexilla ma kinetx qed ddur magħhom, kif dejjem kienet tagħmel kull darba li jmorru n-nies u l-ħbieb tagħha jarawha u jghaddu xi nofs ta' nhar flimkien. Kollha hassew għaliha, wiċċhom imnikket u bid-dmugh f'ghajnejhom, miġburin fi gzuz jitkellmu fuqha minn taħt ilsien u jibkuha. Hadd ma jemmen li kienet mejta, ma kinux jistennewha li tmut hekk. Tassew kienet l-aktar mara xiha fir-raħal, imma haġa tal-ghaġeb, ma kinetx tidher li kellha hamsa u disghin sena. Minn kemm nies xjuħ li kien hemm fir-raħal hadd minnhom ma jiftakar ir-raħal mingħajr Prexilla, u hadd ma jiftakarha żaġżuġha. Kienet caħlet fil-ħajja tagħhom bla ma hadd induna biha, bħal xitla li ma tagħtix fil-ghajn ħlief meta tikber u ssir siġra kbira. Forsi kienet għaddiet żgħożiħa fid-dell tad-dar kbira u l-ġid li kellha. Imbagħad wara l-mewt ta' zijuha bdiet tidher u titkellem man-nies, li malajr ħadu grazzja magħha u ħabbewha. Fejn setgħet għamlet dejjem ġid, u għenet fejn kienet taf li hemm il-bżonn. Fuqha hadd ma kien jaf xejn. Kieret sinjura kbira? Kellha lil xi hadd jiġi minnha? Min kienet? Misteru. Hadd ma kien jaf xejn, imma kienu jghidu li ġod-dar, x'imkien moħbija, għandha kaxxa ta' l-injam, imsakkra u ssigillata, mimlija flus u brillanti. U din il-kaxxa kienet teżisti tassew. Dan kienet qalitu waħda *nurse*, li kienet marret iddur biha meta kienet marida. U issa Prexilla kienet mejta! Imma possibbli li kienet mejta? Din il-mistoqsija kienet fuq fomm kulhadd, bħallikieku mietet xi tfajla mimlija saħħa u ħajja li l-mewt tagħha giebet hasra fil-qalb ta' kulhadd. Għaliex ħaduha daqshekk bi kbira? Mhux kulhadd għandu jmut? Ma kinetx kbira biżżejjed li wieħed jistennieha tmut minn jum għal ieħor? Tassew. Forsi għax kellha wiċċa li hadd ma seta' jfissru, kellha fiżjonomija mhix komuni; ma kienx wiċċ ta' xiha u anqas ta' żaġżuġha. Kien wiċċ li ż-żmien ma ħallieix fuqu l-istampa tiegħu, kien ħanin magħha u ħallieha l-ħlewwa tat-tbiissima, għajnejn mimlijin ħajja u grazzja fil-movimenti kollha tagħha. Għalhekk in-nies u l-ħbieb tagħha hadd ma riedha tmut, ma ridu-ħie x tispicċa, ma jarawhiex iżjed.

Hija kienet taf il-problemi ta' kulhadd, kienet taf l-affarijiet tal-familji kollha tar-raħal, is-segrieti u diffikultajiet ta' kulhadd. Kienu jmorru għandha jghidulha d-dwejjaq u l-gwaj tagħhom, u hija bil-ħlewwa tal-kelma u l-manieri tagħha, kienet tagħraf tikkonslahom,

u tibghathom lura f'darhom bi tbissima u b'kelma ta' barka, ta' dik ir-ruh hekk tajba u gentili. Izda haga tal-ghageb, fuqha hadd ma kien jaf sejn, hlief li ma kienetx miżżewġa. Ghalix? X'kien is-sigriet? X'kien l-imghoddi taghha? Misteru. Kienu jissuspettaw li f'hajjitha ghandha segriet, u l-fatt li kienet tobghod l-irġiel kollha kien aktar iħassibhom li f'hajjitha kien hemm xi haga. Ukoll lit-tfal subien ma kienetx tista' ghalihom, kienet tkeccihom minn madwar il-ġnien taghha kull darba li kienu jingabru jilaghbu hdejh, u mbagħad huma, ta' tfal li kienu, jinbxu l-kelba li kellha, u jekk il-qattusa tkun għal għajn tax-xemx fuq iċ-ċint tal-ġnien, kienu jittfghulha l-ġebel. Lill-bniet għall-kuntrarju kienet tħobbhom hafna, żgħar u kbar, ta' kull età, u lil dawk li kienu jaslu biex jiżżewġu kienet tagħtihom somma sabiha ta' flus bħala rigal tat-tiegħ.

Izda ġara li malli xterdet l-aħbar tal-mewt taghha, minn x'imkien, minn xi rokna tad-dinja tfaċċat Frangiska, kuġina taghha. Din kienet mara mdaħħla fiż-żmien, b'nuċċali oħxon u skur fuq imneħirha, imqita u ta' ftit kliem. Din bdiet iddur mad-dar, tikkmanda u tordna, u tinkorla mal-ġirien li kien hemm ġew, għaliex ma baġhtux javżawha li kienet marida. Xi wħud wieġbu li Prexilla kienet talbithom ma jghidu lil hadd, oħrajn li lanqas biss ma kienu johlmu li ghandha kuġina. Oħrajn qalu li meta riedu jsejhu lit-tabib, bdiet tghajjat u ma riedet bl-ebda mod li jidhol it-tabib jaraha.

Fir-raħal kien hemm tabib wieħed, xih hafna, xih daqs-kemm kienet xiha Prexilla. Raġel miżżewweġ b'uliedu kollha kbar u mxer-rdin mad-dinja. Prexilla qatt ma kienet kellmitu, qatt ma sellmitlu, qatt ma ħarset lejha, avolja kien raġel minn tagħna hafna, qalbu tajba u mill-aħjar; in-nies kollha kienu jirrispettawh hafna, għax kienu jsi-buh magħhom malli jibagħtu għalih. Jiftakru li darba, meta kien hemm xi ħbieb għandha, waqa' l-kliem fuq dan it-tabib, u qalu li darba f'żgħozitu kien għarus uħallieha ftit granet qabel it-tiegħ biex jiż-żewweġ oħra aktar sinjura. Izda dak iż-żwieġ ma kienx irnexxa u għexu dejjem fl-inkwiet. L-għarusa li kellu qabel u telaqha, kienet għabet u qatt ma deheret iżjed jew semghu x'għadda minn għaliha. Prexilla, meta semgħethom għidu din l-istorja, qamet u marret tħares mit-tieqa li kienet tagħti għall-ġnien, bla ma qalet kelma, b'hekk uriethom kemm kienet tobghod titkellem u tisma' fuq irġiel; kienet qattilhom li jekk għad xi darba timrad, qatt ma jidhol tabib għandha biex jaraha. Izda, meta mietet it-tabib kellu jidhol bilfors. Dawk in-nies li kienu marru għalih, urewh mnejn għandu jgħacdi għall-kamra taghha, u deħrilhom li rawh jieqaf fejn il-bieb iħares lejn il-katavru, donnu qiegħed jaħsibha fuqu nnifsu u daħal riżolut. Għal ftit baqa' jħares ċass lejn wiċċha, f'għajnejh deħru xi demgħa u minn taħt l-ilien semgħuh itenni għal darbtejn: "Prexilla! Prexilla!"

Izda Prexilla kienet mejta u ma setgħetx tisingħu. n-nies li kienu

madwaru, stennewha tqum u tkellmu tant kemm sejhilha bil-qalb, imma kulhadd jaf li l-mejtin ma jqumux, u Prexilla ma qamitx.

It-testment inqara u l-hbieb taghha kollha messhom xi haġa b'tifkira taghha, lil dawk li daru biha, u lill-Knisja hallitilha somma sabiha. Id-dar hallietha lill-kuġina Frangiska u l-kumplament halliethom ghal ruhha. Iżda t-teżori kbar li kellha maqfulin fil-kaxxa ta' l-injam, imsakkra u ssigillata, ma halliethom lil hadd. Ghalhekk Frangiska kienet sejra tiftahha, iżda ndunat li għajnejn kulhadd kienu fuqha, kurjużi biex jaraw it-teżori li kellha moħbijja, allura talbithom johorġu u jhalluha wehida. Jekk kien hemm xi segriet kellu jiġi miżmum moħbi, u l-kaxxa tindifen maghha.

Bil-mod u -kalma bdiet biex tkisser is-sigill u wara li fethet biċ-ċavetta, li kienet imdendla b'katina mal-manilja, refgħet l-għatu tal-kaxxa kważi beżgħana. L-ewwel ma dehret kienet biċċa tal-għażel bajda, li kienet tghatti l-wiċċ kollu tal-kaxxa, neħhietha u taħtha kien hemm xi haġa mgeżwra fil-karti strazzi. Warrbet il-karti u dehret libsa tas-satin bajda ta' għarusa, velu twil tal-bizzilla mill-isbah u kuruna taż-żahar, kollox maħdum b'gost u bi grazzja kbira. Taht dawn, kien hemm il-bjankerija kollha rakkmu, bizzilli u żigarelli, kollox maħdum b'sengħa li ma bħalha li kienu tassew xi haġa meraviljuża. Ta' min kienu dawn? Għal min kienu iddestinati? Kienu ta' Prexilla? Minnhom harġet il-fwieħa ta' l-ispiga mħallta mar-riħa tal-gheluq billi kienu ilhom imsakkrin hemm ġew is-snin. Kemm-il sena? Min jaf. Min jista' jgħidu. Iżda ż-żmien ma għarraqx dawk il-ġmilijiet maħdumin b'tant grazzja u paċenzja u b'tant tama u mħabba bħalma għarrqu l-qalb ta' Prexilla.

Wiċċ Frangiska ħa qagħda ta' niket, għajnejha mtlew bid-dmugħ u ippruvat taħseb... taħseb, tmur lura fiż-żmien meta Prexilla kienet zagħżuġha, biex tara tiftakarx xi haġa. Allura rat bħal viżjoni u minn moħha bdew għaddejjin tifikirijiet ta' l-imgħoddi.

Kienet għadha tiffa żgħira, tiftakarhom isemmu dwar ir-romanz tal-kuġina Prexilla u ta' student tal-medicina. Mela kien forsi f'dak iż-żmien li bdiet taħseb biex taħdem dawk il-ġmilijiet li kellha maqfulin fil-kaxxa? Imma jekk tiftakar sewwa dak it-tabib kien iżżewweġ ma' waħda sinjura, filwaqt li Prexilla b'imħabba u fedeltà baqgħet dejjem tistennieh ġej lura, tohlom holm sabiħ u tibni kastelli fl-arja.

Frangiska kompliet tfitteż fil-kaxxa, u fil-qiegħ nett kien hemm mazz ittri, ma'butin b'żigarella ħamra. Hadithom f'idejha u bdiet iddawwarhom, ma tafx jekk għandhiex thollhom u taqrahom. F'idejha kellha s-segriet, il-qofol ta' l-imħabba ta' Prexilla, setgħet tkun taf l-istorja ta' dik l-imħabba, ta' tradiment u ta' abbandun.

Iżda filwaqt li kienet sejra tholl iż-żigarella deħrilha li qiegħda tisma' lil xi hadd jibki, ilfiq li kien ġej mill-bogħod. Żgur giet xi ħabiba taghha taraha u nfexxet tibki hdejn il-katavru taghha. Kompliet ix-xogħol taghha. Issa kienet diġà hallet iċ-ċoff u l-ittri tferrxu

f'hoġorha. Hawn il-biki u l-ilfiq aktar żdied, bħal donnu xi hadd id-disprat qed jitlob għajnuna. Beżgħet, qamet bl-ittri f'idejha thares madwarha fil-kamra. Hdejha ma kien hemm hadd. Żgur xi hadd minn fuq. Iva l-biki kien ġej mill-kamra tal-mejta. Kien biki ta' niket li jaqsam il-qalb. Harġet tigri, deffset l-ittri fil-but tad-dublett u bdiet tghajjat lil dawk in-nies li kienu miġburin fil-kamra l-oħra. "Isa, malajr, ġibu xi kutri, xi haġa x'tixrob, u ejjew fil-kamra ta' Prexilla... malajr iddumux... Ġejja... ġejja Prexilla... ġejja hdejki...". Iżda x'hin waslet u poġġiet idha fuq il-pum tal-bieb, il-biki waqaf fil-hin, u x'hin dahlet hassitha sejra thoşsha hażin. Prexilla kienet stenduta fit-tebut, b'idejha msallbin fuq sidirha, wiċċha kalm, l-istess kif kienu hallewha ftit ilu, u fil-kamra ma kien hemm hadd ħlief il-katavru. Frangiska poġġiet mal-bieb biex ma taqax, in-nies li kien hemm kollha nġabru madwarha, min bil-kutri, u min b'kikkra mishun, iżda hija mbuttata lil kulhadd lura u għalqet il-bieb. Hasbuha ġġennet. "Skużawni" qaltilhom, "għandu jkun li ħlomt". Reġgħet lura wehidha fejn kienet qabel, fejn hallet il-kaxxa miftuha u l-hwejjeġ mifruxin barra mill-kaxxa.

Wara li għalqet il-bieb, harġet l-ittri mill-but u reġgħet rabtit-hom bil-mod kif kienu qabel u poġġiet-hom fil-qieġ tal-kaxxa. Imbagħad bil-hlewwa kollha bdiet tistiva bil-galbu kollu dik il-bjankerija fina u sabiħa, bil-proprijeta kollha twiet il-libsa tat-teġ u l-velu li darba kellu jzejjen dik ir-ras li fi żmienha kienet tant sabiħa, għattiet-hom bil-karti strazzi u poġġiet-hom fil-wiċċ, u fl-aħħar għattiet-hom bil-biċċa tal-ghažel bajda kif kienu qabel. Imbagħad għalqet il-kaxxa, sakkriha u ssigillata. Fehmet li dak is-sigriet hadd ma kellu jkun jafu. B'vuċi mitfija tenniet għal aktar minn darba: "Strieh fil-paċi, imsejna Prexilla, is-segriet tiegħek jindifen miegħek".

U meta l-ghada l-katavru tagħha niżel fil-qabar, il-kaxxa segrieta niżlet magħha biex tintrafa' maġenbha hemm ġew, taħt irhama kiesha, fejn id-dud u t-trab iġibuhom fix-xejn.

KRONAKA TA' L-AKKADEMJA

NIFIRHU lil-Patri A. PREVI, O.P., Membru Akkademiku tal-Għaqda, li ha l-Ewwel Premju tal-Konkurs Drammatiku mniedi mill-Kumpanija tar-Rediffusion.

Il-kummiedja soċjali tiegħu "Il-Għaqda Kontra l-Faqar" giet l-ewwel fost sebġha u hamsin xogħlijiet li kienu mibgħutin għall-Konkurs.